

Kasvun ja oppimisen lautakunta 04.05.2022 § 74

§ 74

Vastaus valtuustoaloitteeseen kehotunnekasvatuksen vahvistamiseksi päiväkodeissa ja kouluissa

Valmistelijat / lisätiedot:
Kaarnalehto Annika
Honkanen Piritta
Plosila Riina
Saloranta-Eriksson Outi
Nerg-Öhman Satu
Vahtivuori Sanna
Laine Raija
Lindfors Tiina
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 816 21

Päätösehdotus

Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Rinta-aho Harri

Kasvun ja oppimisen lautakunta antaa selostusosan mukaisen lausunnon valtuutettu Saara Hyrkkö sekä 21 muun valtuutetun valtuustoaloitteeseen kehotunnekasvatuksen vahvistamiseksi päiväkodeissa ja kouluissa.

Käsittely

Kasvun ja oppimisen toimialajohtajan estyneenä ollessa asian esitteli talous- ja hallintojohtaja Timo Ketonen.

Päätös

Kasvun ja oppimisen lautakunta:

Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Saara Hyrkkö sekä 21 muuta valtuutettua ovat 24.1.2022 jättäneet valtuustoaloitteen, jossa esitetään, että kehotunnekasvatuksen osaamista vahvistetaan espoolaisissa päiväkodeissa ja kouluissa. Aloitteen mukaan kehotunnekasvatus pitää sisällään lapsen tasoista tietoa kehosta, tunteista, turvataidoista ja oikeuksista. Tarkoituksena on ohjata ja kasvattaa lapsia ja nuoria kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisen kehoa ja oikeuksia. Tavoitteena on auttaa lasta kasvamaan ehjäksi, onnelliseksi ja pärjääväksi omaksi itsekseen, mutta myös ennaltaehkäistä seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Myönteiset, lapsen tasoiset tiedot, taidot ja asenteet ovat tärkeitä opettaa kotona, varhaiskasvatuksessa ja koulussa.

Varhaiskasvatuksessa kehotunnekasvatuksen koulutukseen panostetaan

Kehotunnekasvatus löytyy Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa luvussa 3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet.

Kehotunnekasvatus on kiinteästi osa kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemistä. Kaikenlaista häirintää ehkäistään vaikuttamalla sekä henkilöstön omaan että lapsiryhmän toimintaan. Hyväksyvä ja jokaista lasta ja aikuista arvostava ja kunnioittava, kaikkien osallisuuden varmistava toimintakulttuuri ja sen kehittäminen on yksi varhaiskasvatussyksikön merkityksellisimmistä kiusaamista ehkäisevistä peruselementeistä. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa tämä on huomioitu koko organisaation toiminnassa.

Kehotunnekasvatus on osa kiusaamisen ehkäisyä, ja sen kautta ohjataan lapsia hyväksymään ja arvostamaan kanssaihmissiään. Kaikkia lapsia ohjataan lapsen iän ja kehityksen mukaisesti sekä oman että toisen kehon kunnioittamiseen. Kehosta puhutaan myönteiseen sävyyn ja lapsi oppii, että kaikki kehon osat ovat yhtä arvokkaita, ja että on tärkeää hoitaa ja arvostaa omaa kehonaan. Lasten kysymyksiin vastataan lapsen ikä ja näkökulma huomioiden. Lisäksi lasten kanssa keskustellaan hyvästä ja turvallisesta kosketuksesta, ja opetetaan lasta tarvittaessa puolustamaan myönteisesti itseään, jos jokin asia tuntuu hänestä ikävältä tai pelottavalta, sekä hakemaan tarvittaessa apua aikuiselta. Lapsille opetetaan kehotunnetaitoja sekä turvataitoja, jotka auttavat lasta suojautumaan niin kiusaamiselta, häirinnältä kuin väkivallalta. Apuna tässä työssä voidaan käyttää muun muassa Väestöliiton verkkosivuilta saatavaa aineistoa.

Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa on huomioitu kehotunnekasvatus osana osaamisen kehittämisen koulutustarjontaa jo useamman vuoden aikana. Koulutusta on aiheen luonteen takia tarjottu lähinnä läsnäolokoulutuksena, tästä syystä koulutusta ei ole toteutettu suunnitelmallisesti viime vuoden aikana. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat ovat saaneet koulutusta, miten tukea henkilöstöä kehotunnekasvatuksen toteuttamisessa. Tämän vuoden aikana toteutetaan lähikoulutusta, jota yksiköt voivat itse tilata suomenkielisen varhaiskasvatuksen osaamisen kehittämisen verkoston suositeltulta kouluttajalta. Samalta kouluttajalta tilataan myös yleisluento, joka toteutetaan webinaarimuodossa. Kehotunnekasvatus on asia, josta myös jatkossa opastetaan ja tilataan materiaalia sekä koulutusta varhaiskasvatussyksiköille. Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa osaamisen kehittäminen kehotunnekasvatukseen liittyen ei ole ollut tähän asti yhtä systemaattista kuin suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa, mutta aihe tullaan sisällyttämään ensi toimintavuoden osaamisenkehittämisen suunnitelmaan.

Perusopetuksessa kehotunnekasvatus sisältyy opetussuunnitelmiin

Kehotunnekasvatukseen liittyviä tavoitteita ja sisältöjä on kirjattu perusopetuksen opetussuunnitelman yleisiin osiin sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin että oppiainekohtaisiin tavoitteisiin ja sisältöihin. Kehotunnekasvatuksen käsitettä ei sellaisenaan mainita opetussuunnitelmassa, mutta siihen liittyvät tavoitteet ja sisällöt on huomioitu. Espoon opetussuunnitelman oppimiskäsitykseen on kirjattu positiivisen kasvatuksen ja opetuksen näkökulma. Tämä heijastuu kaikkeen koulun toimintaan samalla edistäen kehotunnekasvatuksen tavoitteita. Kehollisuus on yksi ajattelun ja oppimisen kannalta olennainen voimavara.

Koulujen toimintakulttuurin kehittämistä ohjataan opetussuunnitelman perusteissa kuvattujen kuuden periaatteen avulla. Kehotunnekasvatukseen

liittyvät erityisesti periaatteet, joiden tavoitteena on hyvinvoinnin ja turvallisen arjen sekä osallisuuden ja yhdenvertaisuuden huomioiminen.

Laaja-alaisen osaamisen osaamisalueiden tavoitteiden mukaisesti oppilaita ohjataan arvostamaan omaa kehoaan sekä käyttämään sitä tunteiden ja ajatusten ilmaisemiseen. Lisäksi oppilaita ohjataan ymmärtämään, että jokainen voi vaikuttaa omaan ja toisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Oppiainekohtaisissa opetussuunnitelman sisällöissä esimerkiksi terveystiedossa sisältöihin kuuluvat tunne- ja vuorovaikutustaidot ja kyky toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa. Lasta ja nuorta ohjataan kehittämään itsetuntemustaan sekä tunnistamaan omia arvojaan ja asenteitaan. Oppilasta ohjataan myös pohtimaan tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä. Seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueet ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuus on huomioitu. Lisäksi liikunnan oppiaineen tehtävänä on luoda myönteistä suhtautumista ja kokemuksia omaan kehoon, kehon hallintaan, hahmotukseen ja keholliseen ilmaisuun.

Ympäristöopissa harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä sekä tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita ja arvoja. Oppilaat perehtyvät terveyden eri osa-alueisiin ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä kehon ja mielen viestien tunnistamiseen ja mielenterveystaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden ilmaisua ja säätelyä. Oppilaita ohjataan turvallisuus- ja sosiaalisiin taitoihin Tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä tuetaan.

Sosiaalisen median ympäristöissä tapahtuva hyväksikäyttö (esim. grooming-ilmiö) on lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen kannalta haitallinen seksuaalisen väkivallan muoto. Tietoisuuden lisäämiseksi ja turvallisen ja vastuullisen verkko- ja mediaympäristöjen käytön varmistamiseksi Espoossa valmistellaan mediakasvatukseen liittyviä pedagogisia polkuja.

Kiusaamisen yksi osa-alue voi olla myös seksuaalinen häirintä. Espoon kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma (Yhdessä vahvaksi yhteisöksi - ei kiusaamiselle) on työväline, jonka avulla edistetään oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointia ja vahvistetaan yhteisöllisyyttä kouluissa ja oppilaitoksissa. Suunnitelma sisältää toimenpiteet, joilla taataan yhdenmukaiset toimintatavat kiusaamisen ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa. Koulut vastaavat toimenpiteiden toteuttamisesta omassa yksikössään.

Espoossa varmistetaan, että opetus- ja muu henkilöstö on perehtynyt häirintään liittyviin säädöksiin, WHO:n, Opetushallituksen ja Espoon yhteiseen ohjeistukseen sekä kouluille ja oppilaitoksille annettuihin muihin ohjeistuksiin seksuaalisen häirinnän ehkäisemisestä ja siihen puuttumisesta. Vuorovaikutustilanteissa opettajan toimintaa ohjaa lainsäädännön lisäksi myös opettajan ammattietiikka ja eettiset periaatteet.

- 1) Varmistetaan mm. kehittäjäopettajatoiminnan, toimenpideohjelmien ja oppimateriaalien avulla, että opettajat osaavat tunnistaa seksuaalisen häirinnän ja sen eri muodot sekä epäasiallisen käyttäytyminen. Varmistetaan, että opettajat osaavat tunnistaa oppilaiden avun tarpeen ja puuttua häirintään heti. Häirinnän ehkäiseminen, siihen puuttuminen ja häirintätilanteiden oikeudenmukainen käsittely ovat jokaisen vastuulla.

- 2) Varmistetaan koulutusten ja oppimateriaalien avulla opettajille valmiudet epäasiallisen käyttäytymisen tunnistamiseen ja häirintätilanteiden käsittelyyn. Varmistetaan, että opettajat tuntevat lainsäädännön sekä opettajan ammatin eettiset periaatteet, ja että heillä on vuorovaikutusmallit ja keinot toimia.
- 3) Varmistetaan eri oppiaineiden tunneilla, että oppilaat osaavat tunnistaa seksuaalisen häirinnän eri muodot ja että heillä on aito mahdollisuus ilmoittaa helposti seksuaalisesta häirinnästä ja kiusaamisesta

Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa vahvistetaan opettajien kehotunnekasvatuksen osaamista opettajankoulutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä Väestöliiton materiaaleja hyödyntäen. Opettajien osaamisen varmistamisessa hyödynnetään Espoon kehittäjäopettajaverkostoa ja ulkopuolisia asiantuntijoita. Osalle kehittäjäopettajista tarjotaan kehotunnekasvatuksen koulutusta. Osaamista jaetaan kehittäjäopettajaverkoston kautta kouluihin. Espoon ruotsinkielisen perusopetuksella ei ole kehittäjäopettajaverkostoa, vaan henkilöstön osaamisenkehittämistarpeisiin vastataan ulkopuolisten asiantuntijoiden toimesta.

Kaupungin muita meneillään olevia toimenpiteitä seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan liittyen

Seksuaaliseen häirintään puuttumiseen netissä on tulossa vuoden 2022 aikana turvasovellus, jota tarjotaan lapsille, nuorille ja perheille avuksi.

Espoossa toimii kaupunkitasoinen Nuorten hyvinvointiryhmä, jonka teema vuonna 2022 on kiusaaminen, väkivalta ja seksuaalinen häirintä. Suunnitteilla on yhteistyötä pääkaupunkiseudun muiden kuntien kanssa some-kampanjaan liittyen, yhteistyötä kauppakeskusten kanssa ja uusien keinojen miettimistä kiusaamiseen ja häirintään puuttumiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi.

Myös järjestöjen tarjoamista koulutuksista ja palveluista tiedotetaan kouluja ja oppilaitoksia, esimerkiksi Tyttöjen talolta on mahdollista tilata luentoja kouluille liittyen itsemääräämisoikeuteen ja seksuaaliseen häirintään.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Nuorisovaltuuston lausunto valtuustoaloitteeseen kehotunnekasvatuksen osaamisen vahvistamisesta päiväkodeissa ja kouluissa
- Valtuustoaloite Kehotunnekasvatuksen osaamista vahvistetaan espoolaisissa päiväkodeissa ja kouluissa

Tiedoksi